

Boom

Uitwerking van een thematisch project voor de periode eind november tot aan de kerstvakantie aan hand van het thema **boom** uit het boek *De Vleugels van de Tijd* (blz. 34 - 39) .

Toelichting:

In de laatste weken voor de kerstvakantie is er voor de scholen een mogelijkheid om het kalenderjaar af te ronden met een onderwerp dat veel mensen aanspreekt.

Het thema boom zal veel mensen aanspreken omdat in de maand december veel mensen een (kerst)boom in huis halen.

Een boom is een belangrijk symbool, want op allerlei manieren drukt het beeld van de boom diepere betekenissen uit. Want de universaliteit van het symbool 'boom' zegt veel over de communicatieve mogelijkheden van het symbool. Men kan met elkaar een gesprek houden rondom 'bomen', diepere gedachten en gevoelens kunnen kenbaar worden gemaakt.

De komende weken zal aan hand van een viertal 'symbolen' van de boom worden behandeld:

1. De boom van kennis van wijsheid (boeddhisme en jodendom)
2. De wereldboom (jodendom)
3. De droomboom
4. Kerstboom (Germanen, christendom)

Extra toelichting wat betreft het woord ADVENT:

Advent komt van het latijnse woord "adventus", wat "komst" betekent. Hier wordt de komst van Jezus bedoeld. De christenen zien gedurende vier weken al verlangend uit naar de geboorte van Jezus en ze bereiden zich voor in de adventstijd. Dat wordt gesymboliseerd door middel van de adventskrans met de vier **kaarsen** (vier weken). Iedere week wordt een kaars meer ontstoken, wat de komst van Jezus symboliseert: licht van de wereld.

De groene takken van de adventskrans symboliseren het leven. De versiering van de huizen met het groen van heesters en sparren is een oud (Germaans) gebruik. Zo is ook de kerst-boom, een oud symbool van de altijd groene boom van leven en vruchtbaarheid in de vele huizen gekomen.

Doelgroep:

Voor alle basisscholen die zich willen bezighouden met de thema's die in deze periode actueel zijn: de boom als een symbool voor de toekomst.

Bedoeld voor alle groepen!

De onderstreepte woorden verwijzen naar het boek "*De Vleugels van de Tijd*", daar kunt u over de desbetreffende woord meer informatie lezen, wanneer **de woorden vetgedrukt** zijn, is deze werkvorm te vinden in het overzicht van het werkvormen ABC, op de bladzijden 150 tot en met 175.

Hierbij zijn de volgende **liederen** goed te gebruiken:

- Kling klokje klingelingeling
- De droomboom
- Midden in de winternacht (3^e couplet: ondanks winter, sneeuw en ijs bloeien alle bomen).
- O Tannenbaum of O denneboom
- Er is een roos ontsprongen uit ene wortelenstam (*)

(*) De tekst van dit lied is onder andere gemaakt naar aanleiding van een tekst uit het boek van de profeet Jesaja en Bertus Aafjes (1948) heeft hierbij zijn eigen gedicht geschreven:

'Uit Jesse sproot een worteltak;

Een twijgje zich ter wereld brak;

Die twijg bracht ons een roosje rood,

Dat wonderlijk de twijg onsproot.'

N.B. Hierboven staat een beperkt aantal liederen. Wanneer u meer liederen met de kinderen ter gelegenheid van het kerstfeest wilt (samen) zingen, dan adviseren wij u om 'oude' en 'traditionele' liederen zoals 'Nu zijt welkome', 'Eer zij God in onze dagen', 'Midden in de winternacht', 'O denneboom', 'De herdertjes lagen bij nachte', 'Hoe leit dit kindeke', 'Er is een kineke geboren op aard', 'Stille Nacht, heilige nacht', 'Wij komen tezamen' uit te kiezen.

De reden is dat deze oude teksten jong en oud toch altijd tot verbeelding spreken, en dat iedereen het kan meezingen!

Benodigheden:

- Vier grote kaarsen (*)
- Groene takken om een krans te maken waarop de vier kaarsen worden bevestigd
- Een zevenarmige kandelaar (*)
- Een aantal verschillende gezelschapsspelletjes (voor de tweede bijeenkomst)
- Bijbel of een kinderbijbel (zie de bijbelrooster)
- Een grote kale tak of een boom (voor de derde bijeenkomst)

- Een altijd groene (kerst)boom (voor de vierde bijeenkomst)
- Materiaal zoals grote dozen en kokers (waar bijvoorbeeld een tapijt over heen wordt gerold) om een totempaal in vier of vijf delen te maken
- Vijf werkbladen

(*)U kunt de vier of acht/zeven kaarsen gebruiken als voorbereiding naar het slot van het project steeds om een periode van een week of enkele dagen een kaars aansteken (zie voor de vier kaarsen bij de toelichting advent).

Overzicht van de werkwijze in vier fasen:

1. Een algemene introductie van het thema: boom daarna het behandelen van het thema: de boom van wijsheid.
2. Levens- of vruchtbaarheidsboom
3. De menora, de zevenarmige kandelaar
4. De altijd groene (kerst)boom

Uitwerking van de werkwijze:

FASE 1

1. De boom van wijsheid

1.1. Inleiding

Wanneer de eerste week begint, dan start u deze reeks door een **kringgesprek** te houden naar aanleiding van een **vaas** die in het midden staat. Deze vaas hebt u gevuld met verschillende soorten takken.

Voor de ouderen kunt u dat doen van bomen op **foto's**, of in bladen.

Van belang is dat de kinderen goed nadenken over de rol van de boom in onze wereld en mensenleven.

1.2. De boom van wijsheid

Naar aanleiding van de inleiding weten de kinderen dat voor veel mensen de boom een belangrijke rol in hun leven heeft.

Een boom geeft vruchten en dat wordt ook vergeleken met het geven van wijsheid.

Bepaalde bomen worden ook met wijsheid in verband gebracht. In het boeddhisme vereert men de boom waaronder Siddhartha zat en nadacht. Daar kreeg hij wijze inzichten. Die boom wordt de Bodhi-boom genoemd, de boom van verlichting. Toen Siddhartha tot zijn inzicht kwam, kreeg hij ook een nieuwe naam: Boeddha.

U kunt aan de kinderen het onderstaande verhaal vertellen:

Siddhartha woonde in een paleis, hij was er niet gelukkig meer. Want hij had wel veel dingen, maar geen vrienden. OP een dag besloot hij weg te gaan en dakloos te worden. Hij wilde niets meer. Hij deed zijn mooie kleren uit en deed oude lompen aan,. Hij sneed ook in zijn haar. Hij ging op weg en keek overal waar hij wilde gaan wonen. Niet in de tempels, want hij vond het daar te rijk. Mensen waren alleen maar met geld en met zichzelf bezig. Het leek wel of de mensen belangrijker vonden dat je er mooi uitzag en wat de anderen van je vonden. Niet dat je zelf bepaalde hoe je eruit zag en dat je zelf van binnen gelukkig was. Het viel hem op dat de ongelukkigste mensen vaak mensen waren die het alleen maar over zichzelf hadden. Alleen maar **IK**: ik voel me niet goed; ik word niet begrepen; ik wil meer; ik zit niet lekker; ik wil dat! Van Siddhartha mocht het woordje "ik" wel afgeschafte worden.

Siddhartha dacht bij zichzelf: "Toen ik in het paleis leefde was ik niet gelukkig, dus wanneer ik niets heb, dan zal ik wel gelukkig moeten worden Ik ga ook weinig eten".

Elke dag at hij minder totdat hij aan handjevol rijst genoeg had. Hij werd dus ook steeds magerder. Na een aantal jaren begreep hij dat dat helemaal niet goed was. Want daar was zijn lichaam niet voor bedoeld. Hij mocht best genieten en ging onder een vijgenboom zitten en at zich vol met vijgen. Vroege vijgen werden toen als een speciale lekkernij beschouwd. En het gekke was dat hij onder die boom ineens alles begreep! Hij wist de mensen te vertellen hoe het kwam dat veel mensen niet gelukkig waren, dat ze veel moesten lijden. Hij vertelde een aantal waarheden: namelijk dat het bij het leven hoort; dat men te veel wil en dat je goed moest nadenken over wat je zelf **wel** of niet kan. Hij werd heel populair en nog vinden de mensen hem belangrijk. Men heeft vaak een beeldje van hem in huis. Een dik boeddhabeeldje.

Het beeld dat men onder een (vijgen)boom zit en daar wijsheid door **meditatie** verkrijgt komt in meerdere godsdiensten voor (zie afbeelding werkblad), vergelijk maar met 1 koningen 5,5; Micha 4,4 en Zacharias 3,10. De thema's die met de vijgenboom in verband gebracht kunnen worden zijn: vrede, wijsheid, gerechtigheid, vruchtbaarheid.

De jongsten kunnen werkblad van de jongen onder de vijgenboom inkleuren.

1.3. Afsluiting:

U kunt dat op verschillende wijzen afsluiten: 1. U kunt een begin van een totempaal (in een vorm van een boom) maken en op de onderkant, het eerste stuk, van de totempaal komen tekeningen of afbeeldingen te staan die met wijsheid, Boeddha, vijgenboom en de bijbel te maken hebben. 2. U kunt een **krans** (zie afbeelding op een werkblad) maken naar aanleiding van het onderwerp en plaatst daar eventueel vier kaarsen op. En dan kan onder het lezen van een tekst of het zingen van een lied de eerste kaars worden aangestoken.

De oudere kinderen kunnen rondom dit thema een **woordspelletje** maken: zoals een **elfje**. De teksten kunnen worden voorgelezen wanneer één kaars brandt (de dag kan ermee worden geopend en / of afgesloten).

FASE 2

2. De zevenarmige kandelaar

2.1. Inleiding

Bij het begin van deze tweede week, laat u de kinderen een zevenarmige kandelaar zien.

Vraag aan de kinderen of zij deze kandelaar kennen. Misschien kent een aantal kinderen de kandelaar van thuis. Vertel aan de kinderen dat deze kandelaar bij de joden gebruikt werd om chanoeka te vieren. (zie toelichting). Wijs erop dat de kandelaar een vorm van een boom heeft. Acht of zeven 'takken' en soms zijn er blaadjes te zien op de 'takken'.

(wanneer u er prijs op stelt dat ieder kind een eigen kandelaar heeft, dan kunt u met kaarsenhouders op een omgekeerde houten kleeerhanger maken die op een houten blok wordt geslagen)

De jongsten kunnen werkblad waarop een boom met zeven armen staat inkleuren.

Toelichting:

Soms is voor de zevenarmige kandelaar nog een klein houdertje te zien. Deze kandelaar wordt oorspronkelijk gebruikt bij het Chanoeka of het inwijdingsfeest. Het is een joods feest en het valt in december. Het karakter van het feest is dat van de lichtjes en de gezelligheid, dat langzaam groeit naar het hoogtepunt op de achtste dag als alle kaarsjes branden. Men herdenkt dat de tempel in 165 voor Chr. opnieuw werd ingewijd (want het was eerst ontheiligd). Het verhaal gaat dat de grote kandelaar (- Menorah- in een vorm van een boom) weer werd aangestoken. Hoewel de beschikbare olie niet voldoende was, namelijk voor één dag, bleven toch alle lichten acht dagen branden. Daarom werd het feest in de winter met plezier gevierd. Iedere avond wordt een extra kaars aangestoken. De eerste avond één vlammetje, de tweede twee, totdat op de achtste dag er acht lichten branden. Wanneer er een licht werd aangestoken dan werden daarbij ook teksten, verhalen voorgelezen of verteld, gezongen en/of gebeden. Men deed dan ook vaak gezelschapspelletjes. Ieder kind heeft vaak een eigen kandelaar. Dan is ook de gelegenheid om elkaar geschenken te geven.

2.2. Gezelschapspelletjes

Vraag aan de kinderen wie thuis met elkaar spelletjes doet en wat voor spelletjes.

De centrale vraag die hierbij naar voren kan komen is: waarom men juist in de winter graag spelletjes speelt.

Hierbij een verhaaltje: een niet-jood vroeg eens aan een rabbijn: 'Jullie hebben feestdagen en wij hebben feestdagen. Als jullie vrolijk zijn, zijn wij dat niet; en als wij vrolijk zijn, zijn jullie het niet. Wanneer zijn we nu een samen vrolijk?' De rabbijn antwoordde: 'Tijdens de winterzonneward, want dan branden in alle huizen vele lichten, en veel mensen zijn met elkaar gezellig aan het spelen!'

Toelichting:

Wat vaak kenmerkend is voor een gezelschapsspel is dat men een 'kring' maakt waarbinnen er bepaalde regels gelden. Men heeft als het ware een nieuwe werkelijkheid geschapen. En de 'nieuwe' wereld wordt bepaald door dobbelstenen, kaarten, tolleren. Een ganzenbord is een leuk voorbeeld van een nieuwe wereld die bepaald wordt door toeval (dobbelstenen), terwijl bij een schaakspel weer het inzicht en de concentratie van de spelers het spel (120 – 122) bepalen.

De kinderen kunnen met elkaar spelletjes gaan spelen en de oudere kinderen hebben de mogelijkheid om verschillende spelvormen met elkaar te vergelijken (**associaties**)

2.3. Afsluiting

Het tweede deel van de totempaal kan gemaakt worden met de kenmerken van een chanoekafeest en dat kan op het eerste deel worden geplaatst.

De oudere kinderen kunnen rondom dit thema een **woordspelletje** maken. Een aantal van deze teksten kan worden voorgelezen wanneer de volgende kaars wordt aangestoken (de dag ermee openen en / of afsluiten).

Wanneer er kinderen onder u zijn die bekend zijn met de joodse traditie, vraag of zij een aantal 'chanoekaliedjes' kunnen laten horen en deze met de andere kinderen willen instuderen.

FASE 3

3. De droomboom.

3.1. Inleiding

U begint met de kinderen een **kringgesprek** over dromen. Waarover dromen ze? Waarom dromen mensen eigenlijk? Zouden bomen ook in dromen kunnen voorkomen? Zo ja, hoe dan eigenlijk: groot, klein, gevaarlijk, met veel vruchten, kaal, met veel bladeren, vol met vogels?

Vertel de kinderen het volgende verhaal: De Wolkenboom (*).

Er was eens een klein jongetje dat wilde zo graag bij de wolken zijn. Wanneer hij ernaar keek leek het hem wel leuk om op de wolken te zitten en naar beneden te kijken. Hij vroeg aan zijn vader: 'Hoe ziet de wereld eruit, als je op de wolken bent?'

'Wel, alles zal er wel wit en blauw uitzien en het is er muisstil', antwoordde zijn vader.

Dat antwoord vond het kereltje wel leuk en hij klom naar de zolder en keek uit het raam. Maar hij was nog niet hoog genoeg. Ver boven zijn hoofd kwamen de wolken voorbij en hij kon er niet bij.

'Ik zal een boom in de tuin planten', dacht het jongetje, 'en die noem ik de wolkenboom. En als hij groot genoeg is, dan klim ik in zijn takken en stap zo op de wolken'.

Hij ging naar het bos en vond een eikel. Hij stopte de eikel in een stenen bloempot en ging elke morgen kijken of de wolkenboom al begon te groeien. Ja en op een ochtend, daar was het boompje. Het was nog zo klein, maar of daar een boom uit zou groeien zou je eigenlijk niet zeggen. Maar het jongetje geloofde er wel in. Hij zette de pot in de vensterbak en hij ging nooit naar school voor hij een kopje water in de aarde gegoten had. En na drie jaar was het boompje al zo groot, dat de pot rond de wortels barstte. De jongen, zelf ook wat ouder, plantte de boom in de tuin. De zon, de regen en de wind zorgden nu voor de boom.

En naarmate de jongen ouder werd vergat hij hem.

Maar de boom vergat de jongen niet! Toen hij nog een eikel was, had hij hem duidelijk horen zeggen dat hij naar de wolken moest gaan groeien, en dat kon hij nooit vergeten. Hij strekte de wortels diep onder de aarde en rekte zijn bruine kruin steeds hoger naar de hemel. 'Al gelooft niemand meer in me', dacht de boom, 'ik ga door, want ik ben voor de wolken geboren.'

De jaren gingen voorbij en de boom werd groter. De jongen

Hoe gaat nu verder? Met de jongsten kunt u hierover een **kringgesprek** houden en de ouderen zouden het verhaal kunnen **afschrijven** en dan **bespreken**.

De **vragen** die daarbij kunnen komen zijn: waarom vergat de jongen de boom?; zal hij zich hem weer herinneren? waardoor zal hij zich hem herinneren? (als hij in de problemen zit, op zijn oude dag, wanneer zijn zoontje aan hem zal vragen: 'Papa, wat is dat voor een boom?', wanneer zijn vrouw hem vraagt de boom te kappen, omdat hij te veel zon wegneemt). Blijven de mensen hun dromen najagen?

De jongsten kunnen werkblad waarop een boom staat met grote 'wolken' getekend. In de wolken kunnen de kinderen hun 'dromen' tekenen of schrijven.

U kunt ook met de kinderen **mediteren**. Dan vraagt u aan de kinderen of zij hun ogen even dicht willen doen. Wat zien ze nu door het verhaal eerst in hun gedachten. Teken of kleur dat in je **mandala** of **schrijf** dat op in je schrift.

Bespreken van een aantal spreekwoorden of uitdrukkingen:

In de wolken zijn
Donkere wolken pakken zich samen
Geen wolkje aan de lucht
Een wolkje van een kind

(* een bewerking van een verhaal van Godfried Bomans, uit het Sprookjesboek, Amsterdam/Brussel, 1965.

Toelichting:

Er zijn mensen die er een liefhebberij van maken: het fotograferen van wolken. Want geen wolk is gelijk aan de ander, elke wolk is uniek in kleur, in donkerte en vorm. Wolken hebben ook invloed op de wereld en de mensen:

zij brengen regen, wind, storm, schaduw en hebben ook grote invloed op de stemmingen van de mensen. Vroeger werden de mensen veel sterker aangesproken door de wolken. Men zag ook wel eens boodschappen (van God) in de wolken.

3.3. Afsluiting

U kunt de derde deel van de totempaal maken dat te maken heeft met wolken en dromen, en dat op de andere twee delen plaatsen.

De oudere kinderen kunnen rondom dit thema een **woordspelletje** maken.

Verder is het zeker de moeite waard om het liedje: '*De Droomboom*' met elkaar te zingen.

Een andere mogelijkheid tot afsluiting is dat u een kale boom (of een grote tak) in het midden van de ruimte zet en de kinderen kunnen op stevig papier, dat in de vorm van wolkjes is uitgeknipt, hun dromen tekenen of schrijven en dat daarna in de boom ophangen.

FASE 4

4. De altijd groene (kerst)boom

4.1. Inleiding

De kinderen zitten in de kring en in hun midden staat een altijd groene (kerst)boom. U vraagt aan de kinderen waarom de mensen graag een groene boom rond deze tijd van het jaar in huis halen. (meer informatie hierover op bladzijde 37).

(u kunt bij dit onderdeel ook **prentenboeken** gebruiken die over (groene) bomen gaan.

Om het gesprek om gang te brengen kunt u de zin uit het lied *Midden in de winternacht*: 'Ondanks winter, sneeuw en ijs, bloeien alle bomen' op het bord schrijven.

4.2. Het maken van dingen voor in de boom

Het ophangen van allerlei dingen in de boom heeft zo ook zijn eigen achtergrond (bladzijde 37) en daarom kunnen we nu ook met de kinderen eigen dingen maken om in de boom op te hangen: ballen, sterren, klokjes, symbolen als vogels, hartjes, cirkels; zoetigheid als suiker en chocolade; licht, glinsterend materiaal; verschillende poppetjes of figuurtjes.

Daarna kunt u het gemaakte materiaal in de boom (laten) ophangen.

De jongsten kunnen het liedje *Kling klokje klingelingeling* zingen.

En zij kunnen werkblad waarop een kerstboom met grote ballen staat getekend inkleuren. De ballen kunnen ze versieren met allerlei **symbolen**. (zie ook de teken- en kleuropdracht bij de droomboom, 3.1.)

4.3. Afsluiting.

U kunt de vierde deel van de totempaal maken, nu wat te maken heeft met de altijd groene boom en met wat daarin allemaal komt te hangen.

U kunt deze deel afsluiten met het aansteken van de vierde of de achtste kaars en daarbij kunt u verschillende bekende kerstliederen zingen zoals 'O denneboom'.

De oudere kinderen kunnen rondom dit thema een **woordspelletje** maken.

5. Suggesties voor een slotviering of een gezamenlijke afsluiting: raadpleeg hierbij het boek *De Vleugels van de tijd* (bladzijde 10).